

KVARTALNA ANALIZA PRIKUPLJENIH PODATAKA O DEZINFOMRCIJAMA U MEDIJSKOM PROSTORU (listopad 2024.g. - veljača 2025.g.)

“Provjera točnosti informacija o zdravlju” (NPOO C1.1.1.R6-12)

Analiza objavljenih komentara o zdravstvenim temama na društvenim mrežama – uzorak studeni 2024. na Facebook stranici Index.hr

U četvrtom kvartalu u skladu s aktivnostima 3, Ured za provjeru točnosti informacija o zdravlju je prikupio i analizirao objave i komentare građana na društvenoj mreži stranice Indeks.hr pri čemu je korišten alat *Esuit Post Exporter for Facebook* i ostali dostupni AI alati. Za probir vjerodostojnih informacija i kao pomoć prilikom definiranja netočnih informacija i onih informacija za koje ne postoje dokazi o točnosti, korišten je alat Covidence. Nasumičnim odabirom je provedena analiza objava i komentara za mjesec studeni 2024. godine.

1. Uzorak:

- Uzorak: Facebook stranica Index.hr
- Period uzorkovanja: Studeni, 2024.
- Metoda prikupljanja: Ekstraktor sadržaja na društvenoj mreži Facebook ESUIT
- Jedinica analize: Komentari vezani uz zdravstvene teme

2. Kvantitativni pregled

- Ukupan broj postova: 2 288
- Postovi povezani sa zdravljem: 60 (2,62% svih postova)
- Ukupan broj komentara: 140 708
- Komentari o zdravlju: 5 288 (3,76% svih komentara)
- Ukupan broj reakcija: 225 833

- Reakcije na zdravstvene postove: 7,949 (3,52% svih reakcija)

Tablica 1. Distribucija zdravstvenih tema

<i>Kategorija</i>	<i>Broj postova</i>	<i>Broj komentara</i>	<i>Broj reakcija</i>	<i>Broj dijeljenja</i>
<i>Zdravstvena politika</i>	<i>17</i>	<i>1,392</i>	<i>2,006</i>	<i>119</i>
<i>Zdravstvena etika</i>	<i>4</i>	<i>3,327</i>	<i>5,157</i>	<i>142</i>
<i>Znanost</i>	<i>4</i>	<i>250</i>	<i>511</i>	<i>25</i>
<i>Dijagnostika</i>	<i>7</i>	<i>65</i>	<i>46</i>	<i>4</i>
<i>Prehrana</i>	<i>9</i>	<i>95</i>	<i>113</i>	<i>10</i>
<i>Epidemiologija</i>	<i>2</i>	<i>109</i>	<i>36</i>	<i>1</i>
<i>Životni stil</i>	<i>3</i>	<i>36</i>	<i>46</i>	<i>5</i>
<i>Farmacija</i>	<i>1</i>	<i>14</i>	<i>34</i>	<i>1</i>

Tablica 2. Distribucija netočnih tvrdnji

<i>Kategorija</i>	<i>Broj komentara</i>	<i>Broj netočnih tvrdnji</i>	<i>Postotak netočnih tvrdnji</i>
<i>Životni stil</i>	<i>36</i>	<i>2</i>	<i>5,56%</i>
<i>Prehrana</i>	<i>95</i>	<i>5</i>	<i>5,26%</i>
<i>Epidemiologija</i>	<i>109</i>	<i>5</i>	<i>4,59%</i>
<i>Znanost</i>	<i>250</i>	<i>4</i>	<i>1,60%</i>
<i>Zdravstvena etika</i>	<i>3,327</i>	<i>1</i>	<i>0,03%</i>
<i>Zdravstvena politika</i>	<i>1,392</i>	<i>0</i>	<i>0%</i>
<i>Dijagnostika</i>	<i>65</i>	<i>0</i>	<i>0%</i>
<i>Farmacija</i>	<i>14</i>	<i>0</i>	<i>0%</i>

3. Rezultati

3.1. Krajolik digitalnog diskursa

Analiza otkriva malen postotak zdravstvenih tema u digitalnoj komunikaciji. Unatoč ključnoj važnosti zdravlja u ljudskim životima, ove rasprave zauzimaju tek mali dio ukupnog digitalnog dijaloga. Ova ograničena zastupljenost sugerira nekoliko potencijalnih temeljnih čimbenika:

- **Složenost zdravstvenih tema:** Mnoge zdravstvene rasprave mogu se doživljavati previše tehničkim ili specijaliziranim za široku angažiranost.
- **Brige oko privatnosti:** Pojedinci mogu oklijevati raspravljati o osobnim zdravstvenim pitanjima u javnim digitalnim prostorima.
- **Hijerarhija interesa:** Premda je zdravlje ključno, korisnici su skloniji angažirati se u raspravama oko pristupačnijih tema.

3.2. Obrasci angažmana

Analiza obrazaca angažmana u zdravstvenom digitalnom diskursu otkriva kompleksnu dinamiku informacijskih potreba građana i komunikacijskih kanala, pri čemu zdravstvena politika i etika dominiraju kao najprivlačnije tematske sfere, generirajući najveći intelektualni i emocionalni angažman publike. Javnost pokazuje izrazitu sklonost prema širim zdravstvenim implikacijama, preferirajući kontekstualno razumijevanje u odnosu na komunikaciju znanstveno provjerljivih informacija, što ukazuje na dubinsku potrebu za holističkim pristupom zdravstvenim fenomenima.

4. Diskusija

4.1. Složenost znanstvenih informacija

Mehanizmi distribucije zdravstvenih informacija otkrivaju sofisticirane oblike dezinformacijskih rizika, gdje su životni stil i teme povezane s prehranom podložnije manipulacijama, vjerojatno zbog svakodnevnog iskustva i emocionalne angažiranosti građana.

Nadalje, stručne teme, zahvaljujući svojoj metodološkoj strogosti ostaju relativno imune na lažne naracije. Čimbenik pristupačnosti pritom postaje ključni okidač za širenje dezinformacija, pri čemu teme koje su perceptivno bliže svakodnevnom iskustvu postaju najpogodniji supstrat za brzo i nekontrolirano reproduciranje netočnih zdravstvenih informacija. Znanstvene informacije karakterizira izuzetna kompleksnost koja prosječnom korisniku digitalnih sadržaja predstavlja ozbiljan izazov za razumijevanje. Medicinsko i znanstveno znanje zahtijeva višegodišnje obrazovanje, specificiranu terminologiju i sposobnost apstraktnog razmišljanja, što znatan dio populacije doživljava kao intelektualno zahtjevno i mentalno naporno. Stoga je većina građana sklona tražiti jednostavnija, manje složena objašnjenja koja im nude brže i lakše razumijevanje zdravstvenih fenomena.

4.2. Nedostatak jasne, pristupačne stručne komunikacije

Zdravstveni stručnjaci često koriste kompleksan stručni jezik koji je teško razumljiv osobama bez medicinskog predznanja. Uputno bi bilo razvijati kvalitetnije komunikacijske metode prevođenja znanstvenih spoznaja u pristupačne, razumljive naracije koje bi široj javnosti približile medicinska otkrića i zdravstvene preporuke. Ovaj komunikacijski jaz stvara plodno tlo za pojavu alternativnih, pojednostavljenih tumačenja koja se brže šire i emotivno su privlačnija.

4.3. Odjeci grupnih mišljenja u digitalnim prostorima

Digitalni prostori poput društvenih mreža izuzetno su pogodni za stvaranje i ponavljanje grupnih mišljenja gdje se dezinformacije brzo reproduciraju među istomišljenicima. Algoritmi društvenih mreža dodatno pojačavaju ovaj efekt, nudeći korisnicima sadržaje koji potvrđuju njihova postojeća uvjerenja, čime se stvara zatvoreni informacijski ekosustav koji odbacuje kritičko preispitivanje i suočavanje s činjenicama.

4.4. Emocionalna privlačnost pojednostavljenih narativa

Ljudski mozak je skloniji prihvaćanju jednostavnih, emocionalno nabijenih priča nego kompleksnih znanstvenih objašnjenja. Dezinformacije često koriste upravo ovu psihološku karakteristiku, nude brza, jasna objašnjenja koja izazivaju snažne emocionalne reakcije - strah, ljutnju ili nadu. Takvi narativi djeluju uvjerljivije od suhoparnih znanstvenih činjenica koje zahtijevaju dublju analizu i kritičko razmišljanje.

5. Ograničenja istraživačke analize digitalnog diskursa

5.1. Izazovi analize nijansiranog digitalnog diskursa

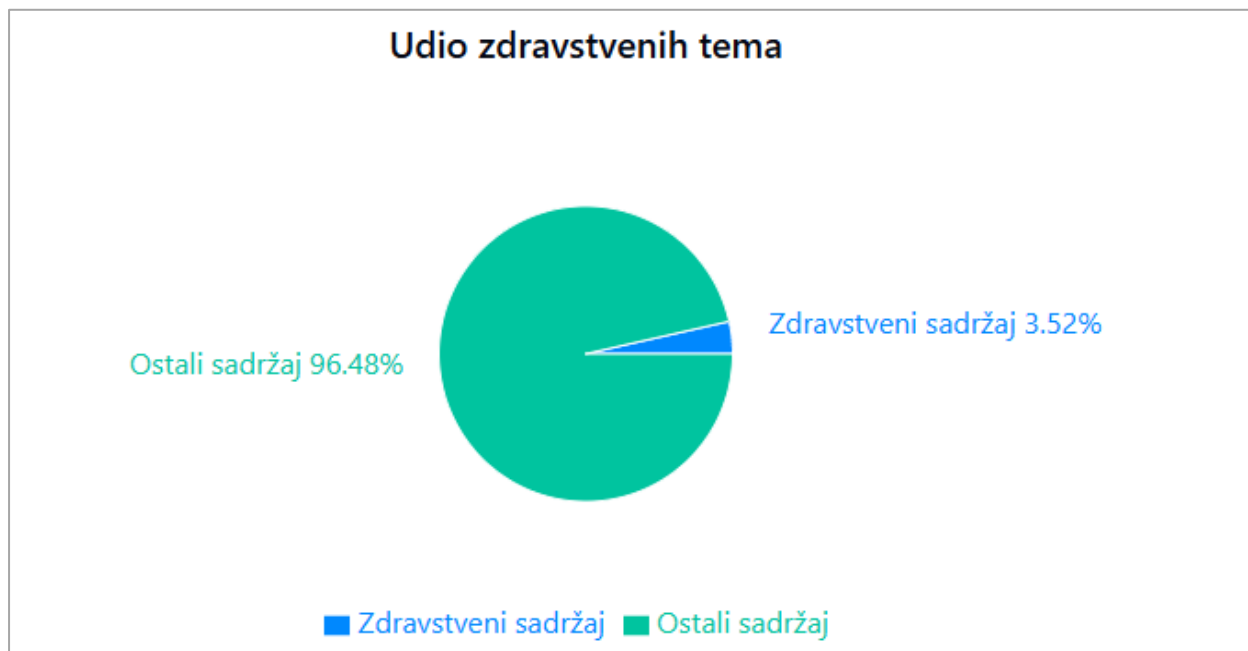
Digitalni prostor predstavlja izuzetno dinamičan i kompleksan komunikacijski ekosustav gdje se značenja, tonovi i interpretacije konstantno mijenjaju. Svaka metodološka analiza nužno je fragmentarna i privremena. Nijanse komunikacije – poput ironije, suptilnih referenci, kontekstualnih aluzija – izuzetno su teške za precizno kvantificiranje i interpretiranje, što analitičarima zadaje ozbiljne metodološke izazove.

5.2. Evolucijska priroda mrežne komunikacije

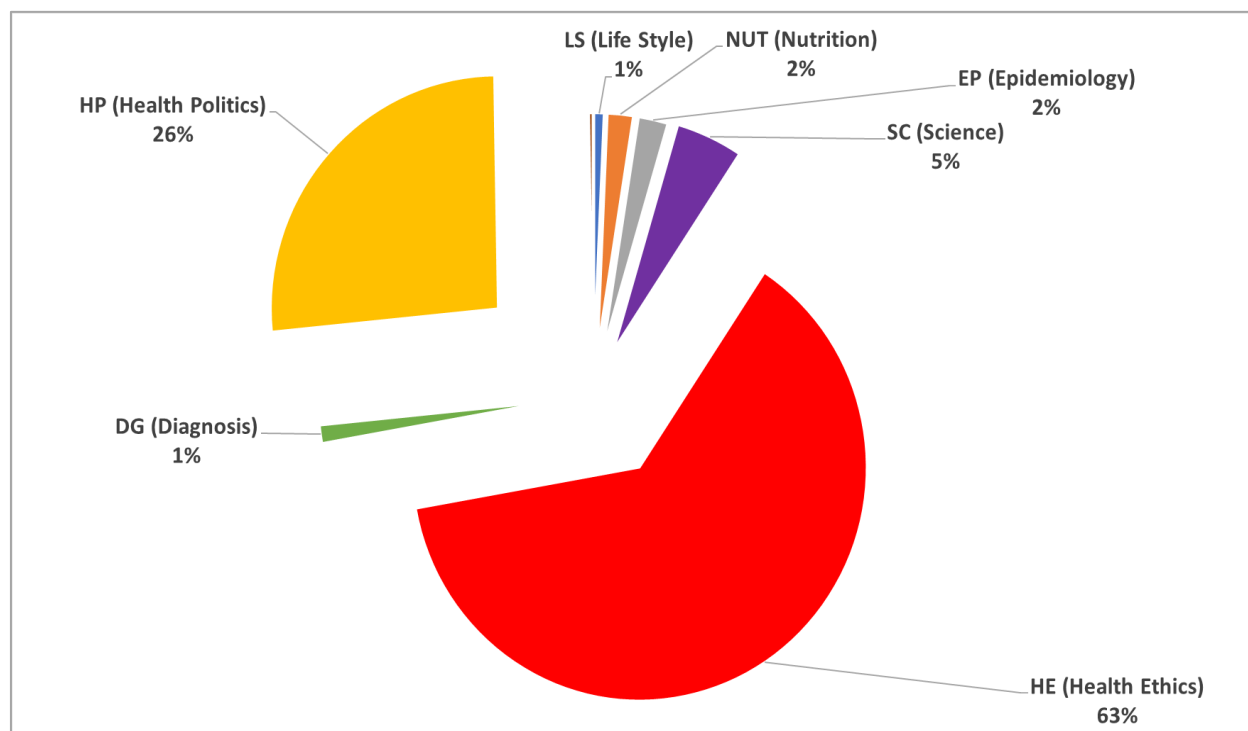
Mrežna komunikacija neprestano evoluira, mijenjajući svoje obrasce, platforme i dinamike brzinom koja nadmašuje tradicionalne istraživačke metode. Algoritmi društvenih mreža, novi komunikacijski formati, promjene u digitalnim navikama korisnika čine istraživanje digitalnog diskursa trenutačnim i brzo gubi relevantnost. Ono što vrijedi danas, možda neće vrijediti već za nekoliko mjeseci, čineći dugotrajne zaključke izuzetno izazovnim.

6. Zaključak

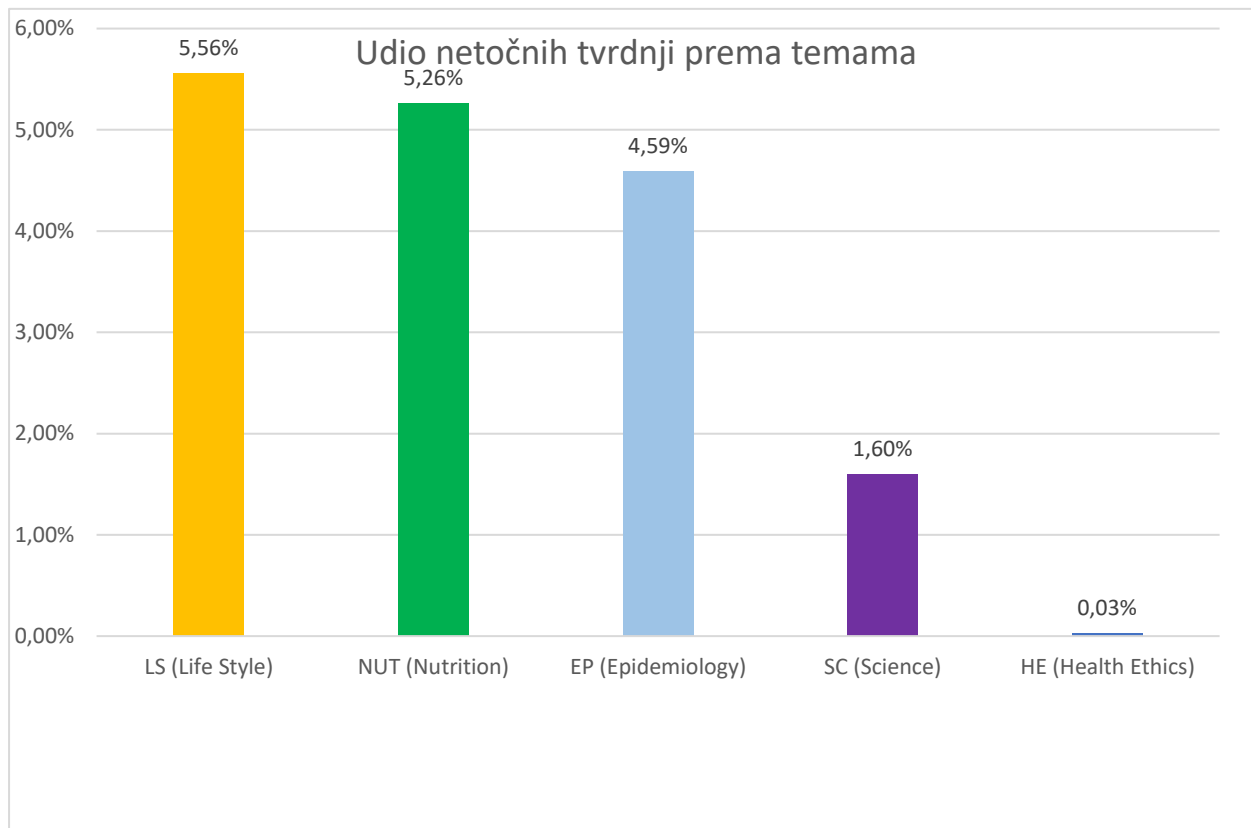
Razumijevanje dezinformacija i digitalnog diskursa zahtijeva multidisciplinarni pristup koji kombinira psihologiju, sociologiju, komunikologiju i informacijske znanosti. Potrebna su kontinuirana istraživanja, fleksibilne metodologije i aktivno sudjelovanje stručnjaka različitih profila kako bi se uhvatila kompleksnost suvremene digitalne komunikacije. Digitalni diskurs je fluidan, a zdravstvena se komunikacija brzo razvija. Rezultati ističu složenu interakciju između javnog interesa, dostupnosti informacija i digitalne komunikacije u zdravstvenoj domeni.

Graf 1. Udio zdravstvenih tema na FB stranici Index.hr u studenome 2024.

Graf 2. Zastupljenost različitih zdravstvenih tema na FB stranici Index.hr u studenome 2024.

Graph 3. Rizik dezinformacija po kategorijama na FB stranici Index.hr u studenome 2024.

dr. sc. Danira Matijaca,
 doc. dr.sc. Tina Poklepović Peričić,
[Ured za provjeru točnosti informacija o zdravlju,](#)
 Sveučilište u Splitu, Medicinski fakultet

